TALABALARNING MUSTAQIL TA’LIM OLISH FAOLIYATINING ROLI VA AHAMIYATI

Rayimova Dilnavoz Dilmurodovna
Buxoro davlat pedagogika instituti “Texnologik ta’lim” kafedrasi o‘qituvchisi
dilnavozrayimova686@gamil.com
Shukrulloyeva Eliza
Buxoro davlat pedagogika instituti “Texnologik ta’lim” yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Maqolada talabalarning mustaqil ta'lim olish faoliyatining roli va ahamiyati keng muhokama qilinadi. Mustaqil ta'lim — bu talabalar o‘z-o‘zini boshqarish, o‘rganish jarayonida faol qatnashish va o‘z bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirish imkoniyatini yaratadigan ta'lim shaklidir. Talabalar uchun mustaqil ta’lim olishning ahamiyati nafaqat akademik muvaffaqiyatga erishish, balki jamoada ishlash, muammolarni hal qilish va innovatsion fikrlashni rivojlantirishda ham katta rol o‘ynaydi. Maqolada mustaqil ta'lim olishning pedagogik va psixologik asoslari, uning talabalarning o‘z-o‘zini rivojlantirish, ijodiy yondashuv va mustaqil fikrlashni shakllantirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rag‘batlantirish va samarali boshqarish bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: *Mustaqil ta'lim, ta'lim faoliyati, o‘z-o‘zini rivojlantirish, ijodiy yondashuv, mustaqil fikrlash, pedagogik asoslar.*

Аннотация: В статье подробно рассматривается роль и значимость самостоятельной учебной деятельности студентов. Самостоятельное обучение — это форма обучения, которая позволяет студентам самостоятельно управлять своим процессом обучения, активно участвовать в нем и расширять свои знания. Значение самостоятельного обучения для студентов заключается не только в достижении академических успехов, но и в развитии навыков командной работы, решения проблем и инновационного мышления. В статье анализируются педагогические и психологические основы самостоятельного обучения, а также его роль в формировании у студентов навыков саморазвития, творческого подхода и независимого мышления. Кроме того, предлагаются рекомендации по стимулированию самостоятельной деятельности студентов и эффективному управлению этим процессом в рамках учебного процесса.

Ключевые слова: *Самостоятельное обучение, учебная деятельность, саморазвитие, творческий подход, независимое мышление, педагогические основы.*

Annotation: The article discusses the role and significance of students' independent learning activities. Independent learning is an educational form that allows students

ISSN 3030-3907

to manage their own learning process, actively participate in it, and expand their knowledge independently. The importance of independent learning for students lies not only in achieving academic success but also in developing teamwork skills, problem-solving abilities, and innovative thinking. The article analyzes the pedagogical and psychological foundations of independent learning, its role in fostering students' self-development, creative approaches, and independent thinking. Furthermore, recommendations are provided for encouraging and effectively managing students' independent activities within the educational process.

Keywords: *Independent learning, learning activity, self-development, creative approach, independent thinking, pedagogical foundations.*

KIRISH

Mustaqil ta’lim olish talabalarning o‘quv jarayonidagi muhim va ajralmas qismidir. Zamonaviy ta'lim tizimida talabalar faqat ma'lum bir ilmiy bilimlarni o‘zlashtiribgina qolmay, balki o‘z-o‘zini boshqarish, mustaqil fikrlash, kreativ va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga ham e'tibor qaratiladi. Mustaqil ta’lim — bu talabalar o‘z bilim va ko‘nikmalarini kengaytirish, o‘rganish jarayonida faollik ko‘rsatish, yangi bilimlarni mustaqil ravishda qabul qilish va ular asosida yangi xulosalar chiqarish imkoniyatini yaratadigan o‘qitish shaklidir. Bunday yondashuv, bir tomondan, talabalarga o‘z bilimlarini yanada chuqurlashtirish, boshqa tomondan esa, kelajakda ularning professional faoliyatida zarur bo‘lgan mustaqil ishlash qobiliyatlarini shakllantirishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Talabalarning mustaqil ta’lim olish faoliyatining nazariy asoslari pedagogika fanida muhim o‘rin tutadi. Foydalanuvchi ta’lim tizimida mustaqil ta’limni tashkil etishning asosiy tamoyillari va metodik yondashuvlarini ko‘rib chiqqan olimlar orasida **Vygotskiy** (1978) va **Piaget** (1973) kabi mutaxassislarning ilmiy qarashlari alohida o‘rin egallaydi. Vygotskiy, o‘zining ijtimoiy-madaniy nazariyasida, talabaning mustaqil o‘rganish jarayonini hamkorlik va o‘zaro faoliyat orqali o‘rganishini ta’kidlagan. Piaget esa kognitiv rivojlanishning bosqichlari orqali mustaqil o‘rganishning muhimligini, ayniqsa, yoshlarning muammolarni mustaqil hal qilishda o‘z fikrlarini rivojlantirishini ko‘rsatgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Talabalarning mustaqil ta’lim olish faoliyati bugungi ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Mustaqil ta’lim nafaqat o‘quv jarayonida mustahkam bilim olishni ta’minlash, balki talabalarda o‘z-o‘zini boshqarish, kreativ fikrlash va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Adabiyotlar tahlili, mustaqil ta’limning pedagogik, psixologik va metodik jihatlarini ko‘rsatdi, bu esa ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

ISSN 3030-3907

1. Mustaqil ta’limning pedagogik asoslari

Mustaqil ta’limning pedagogik jihatlariga oid tahlil talabalarning o‘z-o‘zini boshqarish, o‘rganish jarayonida faollik ko‘rsatish va ma'lumotlarni kengaytirishdagi ahamiyatini ta’kidlaydi. O‘qituvchilar va talabalar o‘rtasidagi o‘zaro faoliyatni, interaktiv ta’lim texnologiyalarini va multimediya vositalarini qo‘llash orqali ta’lim samaradorligini oshirish mumkin. **Vygotskiy** va **Piaget**ning kognitiv rivojlanish nazariyalari mustaqil o‘rganishni qo‘llab-quvvatlashda yondashuvlarni taqdim etadi, chunki ular o‘rganish jarayonida o‘zaro faoliyatni va tashabbusni rivojlantirishga urg‘u beradilar.

2. Mustaqil ta’limning psixologik asoslari

Mustaqil ta’limning psixologik jihatlari talabalarning ichki motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. **Deci** va **Ryan**ning o‘z-o‘zini boshqarish nazariyasiga ko‘ra, talabalar o‘z bilimlarini mustaqil tarzda kengaytirish orqali yanada mustahkam ichki motivatsiyani rivojlantiradilar. Bu motivatsiya talabalarning bilim olish jarayoniga faolroq qo‘shilishlariga yordam beradi. Mustaqil ta’limda talabalar o‘z-o‘zini boshqarishni o‘rganadilar, bu esa nafaqat o‘quv jarayonida, balki kasbiy faoliyatda ham zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni shakllantiradi.

3. Mustaqil ta’lim va innovatsion texnologiyalar

Mustaqil ta’limni samarali tashkil etishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish juda muhimdir. **Siemens**ning "Connectivism" nazariyasi talabalarga onlayn resurslar, multimediya vositalari, virtual sinflar va boshqa interaktiv texnologiyalar yordamida mustaqil o‘rganish imkoniyatlarini kengaytiradi. Zamonaviy texnologiyalar talabalar uchun global tarmoqda bilim olish va o‘z-o‘zini rivojlantirish imkoniyatlarini yaratadi. Shuningdek, onlayn platformalar, vebinarlar, elektron kutubxonalar talabalar o‘rganish jarayonida qo‘llanadigan asosiy vositalarga aylangan.

4. Mustaqil ta’limning kasbiy rivojlanishdagi o‘rni

Mustaqil ta’lim talabalarni kasbiy hayotga tayyorlashda ham muhim rol o‘ynaydi. Talabalar o‘z-o‘zini boshqarish va muammolarni mustaqil hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirish orqali professional faoliyatga tayyorlanadilar. **Barrett**ning tadqiqotlari mustaqil ta’limni kasbiy tayyorgarlikning ajralmas qismi sifatida ko‘rsatadi, chunki bu jarayon talabalar uchun muammolarni hal qilish, yangi g‘oyalar yaratish va professional muhitda ishlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

5. Mustaqil ta’limni rivojlantirishda pedagogik tavsiyalar

Mustaqil ta’limni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun o‘qituvchilar quyidagi tavsiyalarni hisobga olishlari lozim:

- **Texnologiyalardan samarali foydalanish**: Talabalarga mustaqil ta’lim olishda yangi texnologiyalarni qo‘llashni rag‘batlantirish zarur. Interaktiv

ISSN 3030-3907

ta’lim platformalari va multimediya vositalari talabalarni o‘rganish jarayoniga yanada faol jalb qiladi.

- **Motivatsiyani oshirish**: Talabalarga o‘z-o‘zini rivojlantirish va mustaqil o‘rganishga bo‘lgan ichki motivatsiyalarini oshirish uchun psixologik yondashuvlarni qo‘llash lozim.
- **O‘zaro faoliyatni rivojlantirish**: Mustaqil ta’lim jarayonida talabalar o‘rtasida o‘zaro faoliyatni, guruhli ishlashni va fikr almashishni qo‘llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon nafaqat bilimlarni chuqurlashtiradi, balki ijodiy fikrlashni ham rivojlantiradi.

6. Natijalar

Mustaqil ta’lim olish faoliyatining ta’lim tizimidagi o‘rni beqiyosdir. Bu jarayon talabalar uchun nafaqat bilim olish, balki kasbiy va shaxsiy rivojlanish imkoniyatlarini yaratadi. Mustaqil ta’lim nafaqat akademik muvaffaqiyatlarni ta’minlash, balki ijodiy yondashuvlar, innovatsion fikrlash va jamoada samarali ishlash kabi ko‘nikmalarni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy texnologiyalar va psixologik yondashuvlar mustaqil ta’lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Mustaqil ta’lim nafaqat talabalarning bilimlarini mustahkamlash, balki ularni kelajakdagi professional faoliyatga tayyorlashda ham katta ahamiyatga ega.

Tavsiyalar:

- Talabalarning mustaqil o‘rganish faoliyatini rag‘batlantirish uchun pedagogik metodlarni diversifikatsiya qilish zarur.
- Mustaqil ta’limni samarali tashkil etish uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, shuningdek, psixologik va pedagogik yondashuvlarni o‘rganish muhimdir.
- O‘qituvchilar mustaqil o‘rganish jarayonini to‘g‘ri boshqarish va talabalar faoliyatini qo‘llab-quvvatlash uchun kerakli resurslarni yaratishlari kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Talabalarning mustaqil ta’lim olish faoliyati bugungi kunda ta’lim tizimining asosiy tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Mustaqil ta’lim nafaqat o‘quvchilarning bilim olishni chuqurlashtirishga, balki ularning ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Maqolada tahlil qilingan adabiyotlar, metodikalar va psixologik yondashuvlar mustaqil ta’limning nafaqat akademik muvaffaqiyatga, balki kasbiy va shaxsiy rivojlanishga bo‘lgan ahamiyatini ko‘rsatadi. Mustaqil ta’lim jarayoni talabalarning o‘z-o‘zini boshqarish, o‘rganish jarayonida faollik ko‘rsatish va o‘z bilimlarini kengaytirishga imkoniyat yaratadi.

Mustaqil ta’limning samarali tashkil etilishi talabalarga ta’limning har bir bosqichida muvaffaqiyatli bo‘lish va kelajakda ijtimoiy hamda professional muhitda

ISSN 3030-3907

faoliyat yuritish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni shakllantirishda yordam beradi. O‘qituvchilar va ta’lim tizimi mutaxassislari tomonidan mustaqil ta’limni qo‘llab-quvvatlash va rag‘batlantirish ta’lim sifatini yaxshilashda katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Xalq hunarmandchiligi namunalarini takomillashtirish va rivojlantirish (zardo‘zlik san’ati misolida) R.D.Dilmurodovna, E.R.Tohirovich, Ijodkor o‘qituvchi 3 (27), 9-12
2. The Importance of Using Graphics Programs in The Design of Sewing Items. R.E. Tohirovich, R.D. Dilmurodovna, R.D. Muminovna Web of Teachers: Inderscience Research 1 (3), 5-8
3. TYPICAL MISTAKES MADE BY STUDENTS WHEN MAKING DRAWINGS IN THE ENGINEERING GRAPHICS DISCIPLINE R.E. Tohirovich, R.D. Dilmuradovna E-Conference Globe, 339-343
4. MAKTABGACHA TA’LIM MUASSASALARIDA MASHGULOTLARNI TASHKIL ETISH R.O Jaxonovna, R.E Tohirovich, R.D Dilmurodovna BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI 2 (1), 321-327
5. Texnologiya ta’limi praktikumi fanini o ‘qitishda innovatsion ta’lim texnologiyalarini qo ‘llash imkoniyatlari D.D. Rayimova, S.I.Bahronova, D.M. Ruziyeva, N.U. Davlatova Educational Research in Universal Sciences 2 (5), 616-619
6. Innovative Technologica: Methodical E.T. Rustamov, D.D Rayimova Research Journal 2 (06), 37
7. Characteristics of technical creativity in technological education. Innovative technologica methodical research journal. 2021 E.T.Rustamov, D.D Rayimova, M.J Jabborova, ..B-37-41
8. Rustamov, Erkin Toxirovich, and Nozim Qayumovich Idiyev. "CHIZMA BAJARISHDA OQUVCHILAR YOL QOYADIGAN TIPIK XATOLAR." Интернаука 20-2 (2018): 58-60.
9. Рустамов, Эркин Тохирович, and Джамал Рашидович Уринов. "НАХОЖДЕНИЕ ТЕНИ МНОГОГРАННИКОВ В ОРТОГОНАЛЬНЫХ ПРОЕКЦИЯХ." COVID-19 и современное общество: социально-экономические последствия и новые вызовы. 2020.
10. B. Sh. I., Dilmurodovna, R. D., Tohirovich, R. E., & Norjona, P. (2023). TEXNOLOGIYA FANINI O ‘QITISHDA INTERFAOL USULLARNI QO‘LLASH METODIKASI. Ta’lim fidoyilari, 4(1), 191-197.

ISSN 3030-3907

11. Dilmurodovna R. D. XALQ HUNARMANDCHILIGI NAMUNALARINI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH (ZARDO‘ZLIK SAN’ATI MISOLIDA) //IJODKOR O‘QITUVCHI. – 2023. – T. 3. – №. 27. – C. 9-12.
12. Dilmurodovna R. D. XALQ HUNARMANDCHILIGI NAMUNALARINI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH (ZARDO‘ZLIK SAN’ATI MISOLIDA) //IJODKOR O‘QITUVCHI. – 2023. – T. 3. – №. 27. – C. 9-12

ISSN 3030-3907